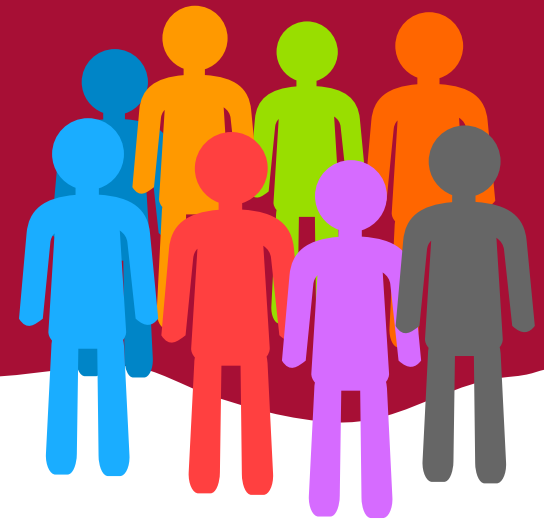

Preekschetsen bij het thema **Elkaar ontmoeten als eenheid in verscheidenheid**

In de kerk stilstaan bij het slavernijverleden op 28 juni 2026

Inhoud

Voorwoord

Geert van Dartel

3

**Rhoinde
Mijns-Doth**

Preekschetsen

**Avin
Kunnekkadan**

4

Greteke de Vries

6

Lennard Pors

9

Marlon Winedt

11

Matthijs de Jong

16

**Ruben van
Wingerden**

VOORWOORD Geert van Dartel en Rhoinde Mijnals-Doth

Een van de lessen van het slavernijverleden is dat in het verleden Bijbelteksten zowel ingezet werden om slavernij te legitimeren als een inspiratiebron waren om slavernij te bestrijden. Slavernij was vanaf de oudheid deel van het maatschappelijk bestel en was dat ook in Europa tot aan het einde van de Middeleeuwen. Het frappante is dat slavernij in de moderne, koloniale tijd buiten Europa op economische gronden en vanuit racistische denkbeelden eeuwenlang bleef bestaan. Als kerken dragen we die last mee. Kerk en theologie hebben zich in die tijd, spaarzame stemmen daargelaten, niet of nauwelijks tegen dat systeem gekeerd.

Vandaag zoeken we naar wegen en vormen die ons bewust maken van dit verleden en die ons helpen stappen te zetten naar erkenning, herstel en verzoening. We kunnen dat alleen maar doen in samenwerking en verbondenheid met mensen en groepen die door die geschiedenis getekend zijn.

De herdenking van de afschaffing van slavernij wordt ieder jaar in Nederland op veel plaatsen en in veel kerken gevierd. Vanuit de Raad van Kerken en de stichting Heilzame Verwerking Slavernijverleden dragen we daar graag aan bij. De landelijke herdenkingsdienst op 27 juni 2026 in de Sint Janskathedraal in 's-Hertogenbosch, heeft als thema meegekregen: *Elkaar ontmoeten als eenheid in verscheidenheid*. In deze dienst zullen we Bijbelteksten uit Genesis 1 en Galaten 3 lezen, die een inspiratiebron waren en zijn om op te komen voor de fundamentele gelijkheid en gelijkwaardigheid van alle mensen, geschapen naar Gods beeld en gelijkenis. Ook vandaag.

We hopen dat deze preek schetsen, geschreven vanuit verschillende achtergronden, u zullen helpen en bemoedigen bij de voorbereiding van een dienst in uw parochie of gemeente. Ook bent u van harte welkom in de dienst op 27 juni in de Sint Jan.

Geert van Dartel
Voorzitter Raad van Kerken in Nederland

Rhoinde Mijnals-Doth
*Bisschop Evangelische
Broedergemeente*

Bijbelteksten: Genesis 1:26,27 en Galaten 3:28

Dr. Avin Kunnekkadan

Eén in God, Verschillend in Cultuur; Samen op weg

Liefdevolle God, U bent de Schepper van alle mensen, van elk land, van elke taal en elke cultuur. Wij danken U, dat wij hier samen mogen zijn.

Open ons hart voor Uw Woord. Leer ons elkaar te zien, zoals U ons ziet.

Help ons te leven in eenheid, respect en vrede. Leid ons door Uw Geest.

Beste zusters en broeders,

Vandaag zijn wij samen als mensen uit verschillende landen, culturen en talen.

Sommigen komen uit India, anderen uit Suriname; sommigen uit Nederland of uit andere delen van de wereld.

Ieder met zijn eigen verhaal!

Denk even stil na: Waar kom ik vandaan? Wat is mijn cultuur?

Houd dat in je hart. Dat is jouw verhaal en vandaag brengen we al onze verhalen bij God. In het boek Genesis horen we een eenvoudige maar sterke boodschap: “God heeft ieder mens geschapen naar Zijn beeld”. Dat betekent: ieder mens die je ziet, is waardevol.

Kijk eens naar de persoon naast je. Wat zie je? Misschien iemand die anders is - met een andere taal; een andere achtergrond; een andere manier van leven. Maar God zegt: Deze persoon is gemaakt naar Mijn beeld.

Kunnen wij proberen elkaar te zien, zoals God ons ziet? Iedere mens heeft waardigheid; iedere mens is belangrijk. Gen.1:27

Als we denken aan de geschiedenis, zoals bij voorbeeld de mensen die van India naar Suriname gingen, dan weten we, dat het leven niet gemakkelijk was. Veel mensen verlieten hun land, gingen over zee, en wisten niet wat hen te wachten stond. Ze werkten hard en hadden het moeilijk. In die tijd was dat heel normaal. Maar vandaag begrijpen we beter, dat ieder mens respect en waardigheid verdient.

Er was eens een jonge man uit India. Hij was opgenomen naar Suriname. Hij had nog nooit de zee gezien. Hij wist niet precies waar hij naartoe ging. Hij had maar een kleine tas bij zich en zijn geloof in God. De reis was lang. Het leven daar was zwaar. Hij voelde zich eenzaam. Alles was anders - de taal, de mensen, de omgeving. Op een dag, na een lange werkdag, zat hij stil voor zich uit te kijken. Niet ver van hem zat een andere man. Iemand uit een andere cultuur en met een andere taal. Ze spraken niet met elkaar. Er was afstand. Maar toen gebeurde er iets kleins. Die andere man gaf hem wat te eten. Zonder woorden. Dat kleine gebaar veranderde iets.

Langzaam begonnen ze te delen - eten, verhalen, leven. Ze waren verschillend, maar ontdekten iets belangrijks: ze waren allebei mens; allebei op zoek naar hoop.

In dat kleine moment was er respect. In dat kleine moment was er eenheid. God was daar aanwezig. Dus we kunnen ons afvragen: Wat heeft ieder mens nodig? Het antwoord is eenvoudig: liefde, respect, waardigheid. Dat is wat God ons vanaf het begin heeft gegeven. In de brief aan de Galaten staat: “Jullie zijn allemaal kinderen van God... jullie zijn één in Christus.” Voelen wij ons altijd één?

Misschien soms wel, misschien soms niet.

Want we zijn verschillend! Maar zijn die verschillen een probleem? Of kunnen ze juist een geschenk zijn? Wat helpt ons om samen één te zijn?

Liefde. Respect. Begrip. Eenheid betekent niet dat we hetzelfde zijn. Het betekent wel, dat we elkaar accepteren zoals we zijn. Zoals in een familie - iedereen anders, maar toch samen. Gal; 3:26- 28

In het boek “Openbaring” horen we over een rivier van leven en een boom, die genezing brengt voor alle volken. Dat is Gods droom: genezing voor iedereen. Hebben wij vandaag nog genezing nodig? Ja! In onze wereld, in onze relaties, in onze gemeenschappen. Hoe brengt God genezing? Vaak door kleine dingen. Een

vriendelijk woord. Een luisterend oor. Een open hart. Denk eens na: “Heeft iemand jou ooit vriendelijk behandeld?” Dat was genezing. Kun jij dat ook doen voor iemand anders?

Beste mensen, we kunnen het verleden niet veranderen. Maar we kunnen wel kiezen hoe we vandaag gaan leven. Wat voor gemeenschap we willen zijn? Een plaats, waar iedereen welkom is. Waar elke cultuur gerespecteerd wordt. Waar iedereen zich gezien voelt. Wat kun jij deze week doen om meer eenheid te brengen? Misschien iemand groeten. Misschien luisteren naar een ander. Misschien een glimlach geven. Kleine dingen kunnen een groot verschil maken. Vrede is niet altijd makkelijk. Soms is er onbegrip of afstand. Maar Jezus roept ons op om bruggen te bouwen. Denk aan één persoon die anders is dan jij!. Kun jij een kleine stap zetten naar die persoon? Daar begint vrede!

Beste zusters en broeders, God heeft ons allemaal geschapen naar Zijn beeld. Wij zijn één familie in Christus. En God wil genezing brengen in de wereld. Neem deze vraag mee in je hart: Wat neem ik vandaag mee naar huis? Laten we samen leven: In eenheid, niet in verdeeldheid.

In respect, niet in angst.

In vrede, geleid door liefde.

Liefdevolle Vader, dank U voor Uw Woord.

Dank U dat U ons geschapen hebt naar Uw beeld. Dank U dat wij één familie mogen zijn in Christus. Help ons om elkaar te respecteren, om elkaar te verwelkomen en om in vrede samen te leven. Genees de wonden van het verleden en leid ons naar een betere toekomst. Maak ons tot instrumenten van Uw liefde en vrede.

Amen.

Dr. Pater Avin Kunnekkadan Sociëteit van het Goddelijk Woord (SVD), een missionaire congregatie die in 1875 werd gesticht door de heilige Arnold Janssen in Steyl, Limburg

Bijbelteksten: Genesis 1:26, 27 en Galaten 3:28

Ds Greteke de Vries

Inleiding

Het thema 'Elkaar ontmoeten als eenheid in verscheidenheid' geeft focus aan de preek: de bijbelteksten inspireren om verschillen tussen mensen te overstijgen: allen zijn immers geschapen naar Gods beeld en gelijkenis, en 'in Christus' vallen verschillen weg.

Maar: wat is in de tekst én in onze actualiteit het probleem? Dus: wat is de context waarin we de teksten lezen en doen? Tot wie is de preek gericht? En, zeker zo belangrijk: wat gaan we concreet doen als we deze eenheid in God en Christus opnieuw erkennen?

De context is Keti Koti. We zullen moeten erkennen dat kerken hebben meegedaan met het ketenen van slaafgemaakten, door hen te beroven van hun identiteit (familie, geschiedenis), hun zeggenschap (ook over eigen lichaam) en hun rijkdom ('zij waren bezit maar konden zelf niet bezitten'). Predikanten waren indertijd slaveneigenaren, soms ook plantage eigenaren; vanaf preekstoelen werd slavernij gelegitimeerd, en de kerken verboden de eigen spiritualiteit die slaven hadden meegenomen uit Afrika. (Gods slaafgemaakten, 312, 313)

In onze preek zullen we moeten laten blijken dat we ons bewust zijn van deze ideologische positie van de kerken in een wereld waarin alles draaide om handel en verwerven van rijkdom - waarin de slaafgemaakten niet deelden. Zij waren boven al economische objecten die met geweld en geestelijke disciplinerende overheerst werden, en wanneer zij hun vrijheid bevochten (Marrons) werden zij door de koloniale overheid gezocht en gedood. Racisme speelde daarbij een grote rol: het waren witte Europeanen die over zwarte Afrikanen hun macht uitoefenden. Een breed geaccepteerd hiërarchisch classificatiesysteem van de natuur rechtvaardigde wit superioriteitsdenken (Linnaeus).

Wij moeten in de kerk bronnen, mechanismes en uitwerking van dit ketenen van mensen aan de orde stellen, om te vermijden dat we een lieve maar vrijblijvende boodschap verkondigen over gelijkwaardigheid en eenheid van alle mensen. Wat hebben nabestaanden van slaven daaraan? We zullen moeten zoeken naar antwoorden op vragen over heilzame verwerking van het slavernijverleden die ons verbinden aan een gezamenlijke toekomst van zwart en wit. Bijvoorbeeld: welke verhoudingen tussen 'wit' en 'zwart' houden we over en weer (onbewust) in stand; hoe laten we ons raken in de dialoog met nabestaanden van slaafgemaakten; wat zijn kerken verschuldigd aan nabestaanden en hun geschiedenis; wat doen kerken concreet aan herstel, reparatie, verzoening?

Beide opgegeven teksten hebben vermoedelijk christelijke abolitionisten geïnspireerd om zich tegen slavernij te verzetten. Zij hadden het daarbij niet makkelijk, de bijbel legitimeert immers in verschillende teksten slavernij, denk bijvoorbeeld aan Efeziërs 6. Toch vonden kritische christenen dat slavernij 'tegen de geest van de Schrift was'. (Gods slaafgemaakten, 255) Het kan ook goed zijn dat gedoopte slaafgemaakten door deze teksten de kracht kregen om in verzet te komen tegen het onrecht dat hen generatieslang werd aangedaan.

Gedachten bij de Bijbelteksten

Genesis 1:26 en 27

Opvallend is het meervoud waarmee God in eerste instantie spreekt over zichzelf en over mensen die hij gaat maken, en het enkelvoud in tweede instantie. 'Evenbeeld' staat er drie keer, tselam in het Hebreeuws, eikon (ikoon!) in de Griekse vertaling van de Hebreeuwse tekst. Een keer staat er demoet, lijken op. Het gaat hier om alle mensen samen en om ieder individu: wij ontvangen onze identiteit vanuit God. Goed is het hierbij de paradox te beseffen: van God is geen beeld te maken, en toch is de mens naar Gods beeld geschapen (Genesis, 26). Als ikoon, teken, representatie

van God verwijzen wij mensen naar God. Maar daarmee weten we nog niet veel. Hebben wij eenzelfde essentie als God, is ons geestelijk bestaan onze goddelijke kern, herkennen wij een goddelijke vonk in onszelf en de ander? Of, verwijzen wij naar God in ons doen en laten, hebben wij eenzelfde functie als God, eenzelfde werkzaamheid? Kunnen wij, mensen, daarom bijv. - net als God - scheppen, heersen, richting geven, lief hebben, vrij zijn en bevrijden? Waarheid over de relatie tussen God en mensen is moeilijk of niet in filosofische concepten te vatten, maar komt tot ons door Bijbelse verhalen waarin we altijd weer iets nieuws ontdekken. Doordat mensen ook vanuit zichzelf naar God toe zijn gaan redeneren ontstonden er beelden van God die Hem op een mens doen lijken. Doordat het Europese christendom lange tijd toon aangevend was werd God een witte persoon en witte mensen verleenden zichzelf een goddelijke status als meesters en heersers over anderen. We kunnen concluderen dat de mens als 'imago Dei' in de christelijke antropologie een belangrijke rol heeft gespeeld met diepgaande gevolgen voor de (onder)waardering en behandeling van (mede)mensen. De enige toevoeging die in deze Bijbeltekst gegeven wordt is, dat de mens als beelddrager van God mannelijk én vrouwelijk is. Van een huidskleur is geen sprake.

Een kritische noot bij 'het misbruik maken van Gods naam in het koloniale treurspel' komt van de niet-christelijke Surinaamse schrijver en verzetsheld Anton de Kom (1898 -1945). 'Men heeft vaak [...] uitgesproken dat de neger geen mens was, omdat de mens naar Gods beeld zou zijn geschapen en God immers, volgens deze schriftgeleerden, niet zwart is...' Hij wil niets met deze God te maken hebben, omdat 'de blanken dier dagen' Hem aanriepen 'wanneer zij zich van land, lijf en goed van andere gekleurde volken meester maken'. (Wij slaven, 54,55).

Galaten 3:28

Deze tekst staat in de context van een ernstig conflict in een nieuwe christelijke gemeente in wat nu centraal-Turkije heet, tussen joodse christenen en niet-joodse christenen. Van Paulus, die de gemeente deze brief schrijft, hoeven Grieken zich niet eerst aan de wet van Mozes (Tora) te houden om christen te kunnen zijn. Vertrouwen in Jezus Christus, het kind-zijn van God aanvaarden redt de mens, geeft hem vrijheid in Christus, en de doop is daarvan het teken. In de christelijke gemeente doen daarom religieuze disciplinerende, maatschappelijke indelingen en biologische/gender kenmerken er niet wezenlijk toe. Extra verbindend tussen beide groeperingen is de constatering van Paulus dat in Christus gedoopten van welke afkomst ook aan het oude verbond tussen God en Abraham toebehoren. Het kan zijn dat slaafgemaakten of later ook 'vrije' zwarte mensen deze teksten lasen en ontdekten dat door het geloof in Christus hun ondergeschikte, machteloze positie kon worden opgeheven. Wanneer zij zich lieten dopen waren zij gelijken aan hun christelijke meesters! Uit strategie, om zichzelf een betere positie te verwerven in de maatschappij, en uit een diep verlangen naar geestelijke én lichamelijke vrijheid speelde de doop in hun vrijheidsstrijd een belangrijke rol. Omgekeerd heeft de Gereformeerde Kerk in de koloniale gebieden zending onder slaafgemaakten tot in de negentiende eeuw tegen gehouden, juist omdat gedoopte broeders en zusters geen bezit konden zijn en de doop dus tot vrijheid van slaafgemaakten (dus vertrek van bezit en arbeid) zou leiden. Later, toen slavenhandel verboden was en er meer vrije zwarten kwamen stimuleerde de kerk de doop, maar wel door zendingsorganisaties en de RK-Kerk. De witte elite kreeg door de doop controle over de gekoloniseerde volken en ze konden de 'westerse beschaving' op hen overbrengen. (Kerk, kolonialisme en slavernij, 83 e.v.). Identificatie met het volk van het oude verbond en hun bevrijding uit de slavernij van Egypte heeft slaafgemaakten ook taal voor vrijheid gegeven, getuige sommige black gospel-liederen. (Liedboek compendium, Afro-Amerikaanse spirituals)

Literatuur:

Anton de Kom, Wij slaven van Suriname, 1934/2020

Ellen van Wolde, Verhalen over het begin. Genesis 1-11 en andere scheppingsverhalen, 1997

Jonathan Sacks, Genesis. Boek van het begin, 2020

Dienke Hondius, Niek Hemmen, Gids Kerk & Slavernijverleden, 2023

Bente de Leede en Martijn Stoutjesdijk (red), Kerk, kolonialisme een slavernij, 2023

Martijn J. Stoutjesdijk, Gods slaafgemaakten, Hoe het christendom slavernij verdedigde en veroordeelde, 2026

Liederen:

Liedboek: Psalm 8; 72a, voor kleine mensen is hij bereikbaar; 158a God zij geloofd uit alle macht; 168 When Israël was in Egypt's land; 788, God die in het begin; 969, In Christus is noch oost, noch west; 970 Vlammen zijn er vele; 974, Maak ons uw liefde, God; 975 Jezus roept hier mensen samen; 981, Zolang er mensen zijn op aarde; 990, de laatsten worden de eersten; 992, Wat vraagt de Heer nog meer van ons; GvL 408, en ZZZ 706: Beeld en gelijkenis van Hem die leeft;

Links:

nieuwwij.nl/interview/herstel-historisch-onrecht-vraagt-om-andere-mentaliteit/
muziekweb.nl/Link/P0000000055/Playlist-Vrijheid

Klokhuis: youtube.com/watch?v=qngbQkrS8Qs

Wat te doen?

Excuses vanwege het kerkelijk aandeel in het slavernijverleden werden op 30 juni 2023 in een oecumenische Herdenkingsdienst aangeboden. Passend bij de lezingen en het thema van deze preek schets is dit citaat uit het Kyrië gebed: "Eeuwige, onze God, U hebt alle mensen geschapen naar Uw beeld en gelijkenis, Uw wil geschiede in de hemel en op aarde. Het is Uw wil, dat alle mensen geholpen worden en dat zij de waarheid kennen, het is Uw wil, dat wij als zusters en broeders zonder

onderscheid samenleven. Help ons op weg naar een heilzame verwerking van het slavernijverleden, zend ons Uw Geest die ons vernieuwt en verzoent. Dat wij stappen kunnen zetten op de weg van genezing en herstel. Laat ons groeien naar een wereldwijde gemeenschap, waar alle leden gelijkwaardig samen optrekken en werken aan recht en gerechtigheid voor iedereen. (Orde van dienst, herdenkingsdienst, download PDF, raadvankerken.nl)

Concrete acties: meer aandacht voor en herwaardering van zwarte theologie en eigen vormen van religieuze tradities, spiritualiteit, liturgie en ervaringen (waarheid); dekolonisatie van kerkstructuren en kerkelijk leiderschap (macht) en speciale diaconale fondsen en projecten voor nazaten van slaafgemaakten (rijkdom). Zo is het mogelijk de kerkelijke excuses inhoud te geven en eerste stappen te zetten op wat de schuldbelijdenis 'de weg van genezing en herstel' noemt, richting een 'heilzame verwerking van het slavernijverleden'. (Gods slaafgemaakten, 316)

En buiten de kerkmuren:

Moderne slavernij: slaafgemaakten als persoon erkennen. Dehumaniserende en 'doodmakende' racisme actief bestrijden en niet voorbij gaan aan de kinderen, vrouwen en mannen die de vele (luxe) producten (fast fashion, elektronica) maken, die onze consumptiemaatschappij gaande houden. We hebben de ethische plicht ons de vraag te stellen wie, onder welke omstandigheden en met welke gevolgen, onze westerse levensstijl mogelijk maken. Slavernij ontmenselijkt niet alleen de slaafgemaakte, maar ook de slaveneigenaar. Niemand is vrij totdat iedereen vrij is. (Gods slaafgemaakten, 317, 318)

Greteke de Vries, PKN predikant in de Muiderkerk, Amsterdam oost.

Bijbelteksten: Genesis 1:26, 27 en Galaten 3:28

Ds Lennard Pors

Exegetische notities

Algemeen over Galaten

Vermeendelijk in 48 geschreven, net voorafgaand aan de beschrijving in Handelingen 15. Aan de kerken van Galatië. Oorspronkelijk zijn de kerken in Galatië vooral uit de heidenen. Alleen komen er na het vertrek van Barnabas en Paulus Joodse christenen die de wet van Mozes als voorwaarde stelden voor de christenen in Galatië. Paulus stelt het christenzijn van deze mensen ter discussie, omdat ze iets naast Christus zetten als noodzaak voor redding.

In hoofdstuk 3 probeert Paulus de Galaten weer terug te brengen naar redding door geloof in de gekruisigde Jezus, niet door het houden aan een moreel systeem.

Inzoomend op Galaten 3

Het einde van hoofdstuk 3 sluit in het bijzonder aan bij de ontdekking van de jonge christelijke kerk dat God geen onderscheid maakt tussen christenen van Joodse komaf en van heidense komaf (Hand. 15:9).

In de laatste verzen keert Paulus weer terug bij de oorspronkelijke vraag: hoe word je een kind van God door Abraham? Het antwoord is door één te zijn met Christus door geloof. Hij is degene die enige die je God leert kennen (vers 19-20). Het beeld wat Paulus hier gebruikt voor die eenheid met Christus is die van de doop. In 2:20 gebruikte hij gekruisigd zijn met Christus; dit beeld sluit er bij aan.

Paulus trekt deze eenheid met Christus vervolgens in sociale zin door. In het één zijn met Christus zijn sociale grenzen en machtsstructuren niet meer scheidingsmakend. Gender, sociale status en etniciteit zijn er niet meer, zegt hij letterlijk. Het is niet dat deze totaal niet meer bestaan of ontken worden. Elders schrijft hij specifiek aan slaven als slaven, of mannen als mannen of vrouwen als vrouwen. Het punt is dat deze sociale onderscheidingen verschil tussen mensen onderstreepten en superioriteit aangaven. De vrijen hadden duidelijk een voorsprong in de toenmalige maatschappij, mannen hadden allerlei privileges die er voor vrouwen niet waren, en het onderscheid tussen Jood en Griek is uiteraard het

belangrijke punt in deze brief. Het kruis van Christus maakt het Joods worden om kind van God te kunnen zijn en vrij te zijn van de macht van het kwaad overbodig. Geen enkel kind in Gods familie die door Jezus is gecreëerd heeft meer privilege. Die gedachte gaat ook terug op Jezus zelf, wanneer hij (o.a.) in Matteüs 12:50 stelt dat ieder die de wil van Jezus' Vader in de hemel doet zijn broer, zijn zus en zijn moeder is. Daar sticht Jezus een nieuw gezin van God, niet verbonden aan welke menselijk kenmerk dan ook, maar verbonden in hem.

Zo stelt Paulus in dezelfde lijn onomwonden en radicaal dat er een nieuw tijdperk is aangebroken in Christus. Het normale systeem van classificaties wordt door Christus, zoals hij dat vaker doet, door elkaar gegooid.

Opvallend is de woordkeuze van Paulus in de drie woordparen van 3:28. De eerste twee paren zet hij tegenover elkaar met "of", het derde paar zet hij naast elkaar met "en". Man en vrouw legt de verbinding met Genesis 1:27: mannelijk en vrouwelijk schiep Hij de mensen. Deze verandering van woordkeuze zou verbonden kunnen worden met Paulus' eigen status van ongetrouwde man, een status die hij ook propageerde (1 Kor. 7). Voor hem als man was dit in zijn tijd gemakkelijker dan voor vrouwen. Voor vrouwen was in de Romeinse cultuur het voortbrengen van nageslacht en hen als goede burgers opvoeden een teken van deugd. Dat zet Paulus hier ter discussie. Paulus hoopt dat iedere christen in navolging van hem kan zeggen: mijn hoogste prioriteit ligt in Christus, in plaats van iemands vrouw of man zijn.

Een andere lijn ligt in de verbinding met vers 29 waar het gaat over de erfenis. Esau McCaulley stelt dat in tegenstelling tot de Joodse erfvetten, waarin heidenen en slaven niet konden erven en vrouwen alleen als hun vader geen mannelijk nageslacht had, Paulus het erfgenaam zijn opnieuw definieert in Christus. In de familie van Christus zijn geen *have's and have-not's*, iedereen deelt in gelijke mate volledig in het leven als gezin van God. (Esau McCaulley, *Sharing in the Son's Inheritance* (London; New York: T & T Clark, 2019), 163-170).

In relatie tot het thema

In het ontmoeten van elkaar is het belangrijk bij deze teksten de verscheidenheid te benadrukken die blijft bestaan. Paulus ontkent niet het bestaan van verschillende seksuele, etnische en sociale identiteiten. Hij haalt alleen de scheidingsmuren er tussenuit, om in Christus de ontmoeting mogelijk te maken. Voor echte ontmoeting is het noodzakelijk de ander te zien in haar of zijn identiteit en die niet te ontkennen. Kleurenblindheid past daarin niet. Zeggen dat je geen verschil ziet tussen mensen van kleur of witte mensen is het ontkennen van hun identiteit en welke gevolgen die kleur heeft in de context waarin mensen leven. Paulus was er niet op uit om van mensen te vergeten dat ze vrouw, slaaf of heiden waren, maar om ieder mens met dezelfde waardigheid te behandelen. En vanuit deze verscheidenheid, die de kerk nodig heeft (1 Kor. 12:12-31), is er een eenheid in Christus. Eenheid gaat over het opzij zetten van vooroordelen, vijandigheid, en superioriteitsgevoelens, zodat de ander gediend kan worden uit liefde. Dit visioen van eenheid kan de kerk van vandaag weerspiegelen door te erkennen dat bepaalde groepen in het verleden pijn en gruwelijk onrecht is aangedaan, vanwege hun identiteit, met name Zwarte mensen en mensen van kleur.

Homiletische notities

1. Metafoor: In vers 27 noemt Paulus een vaker door hem gebruikt beeld van het kleden. Dit is ook hoe uniformen werken. Een uniform laat zien waar je bij hoort (korps, bepaalde dienst of welke school). Het maakt iedereen die hetzelfde uniform draagt gelijk aan elkaar, je kleding kan niet meer uitdrukken welke sociaal-economische status je hebt, terwijl het wel laat zien waar je bijhoort.
2. Verhalen:
 - a) Howard Thurman vertelt over zijn oma, die de slavernij heeft meegemaakt en sindsdien delen van Paulus' brieven overslaat. Dat komt omdat slavenmeesters vaak predikanten regelden voor het bepreken van zijn slaafgemaakten met een zeer beperkte selectie van Paulus' woorden. Efeziërs 6:5 was één van de favorieten. De "slavenbijbel" was nadrukkelijk

geselecteerd om de slaafgemaakten met de bijbel gehoorzaam te houden.

Galaten 3:28 werd uiteraard niet gelezen. Dat zou explosieve gevolgen hebben. (Howard Thurman, *Jesus and the Disinherited* (Boston: Beacon Press, 1976), 30)

- b) Galaten 3:28 is een belangrijke motivatie geweest van Julia A.J. Foote (1823-1900), de eerste zwarte geordineerde diaken in een Amerikaanse kerk. Ze is de dochter van slaafgemaakte ouders. Ze werd op allerlei manieren tegengewerkt in haar roeping om te preken.
3. Handelingsperspectief:
 - a) Benoem eerlijk de slavernijgeschiedenis van ons land en hoe dat tot onderscheid heeft geleid tot *have's en have-not's*, niet om onszelf te gaan haten, maar om beter in staat te zijn tot compassie en liefde.
 - b) Het verleden kan niet worden opgelost. In de bijbel wordt er regelmatig geklaagd over situaties die onveranderbaar lijken.
 - c) Help je hoorders hun vooroordelen en beelden over anderen eerlijk te onderzoeken met onthullende reflectievragen, zoals: welk soort mensen heb je liever niet als nieuwe burens? Met welke ethnische achtergrond zou je je kind liever geen relatie zien krijgen? Wat gaat er door je heen wanneer je een stel ziet van verschillende ethniciteit? Welke nationaliteiten heb je liever niet als collega's? En als leidinggevende?

Liedsuggesties

Psalm 15, 107

LB 388, 1010

Hemelhoog 736

Opwekking 276, 720

Sela - Alles alles duister is

Schrijvers Voor Gerechtigheid - Hoelang Nog Heer

Lennard Pors, sinds 2022 NGK predikant van de Boogkerk in Amersfoort.

Bijbelteksten: Genesis 1:27-28; Galaten 3:28
Aanvullende lezingen: Filemon; Romeinen 5:8; Lukas 10:25-37;
Matteüs 5:44; Matteüs 25:31-46

Dr Marlon Winedt

Notities bij Bijbeltekst

Genesis 1:27-28

“En God schiep de mens naar zijn beeld; naar het beeld van God schiep Hij hem; mannelijk en vrouwelijk schiep Hij hen.”

Dit vers behoort tot de meest fundamentele uitspraken van de Schrift over menselijke waardigheid. De mens ontvangt zijn identiteit niet uit cultuur, ras, status of prestatie, maar uit Gods scheppende woord. Het Hebreeuwse woord voor beeld is **דְמוּת** (tselem), dat verwijst naar representatie, een zichtbaar teken van Gods aanwezigheid.

Daarnaast gebruikt Genesis het woord **דְמוּת** (demut), “gelijkenis”, dat wijst op relatie, verantwoordelijkheid en moreel handelen in verbondenheid met God.

Het werkwoord **בָּרָא** (bara') - “scheppen” - wordt in de Bijbel vooral voor Gods handelen gebruikt. Menselijke waardigheid begint dus bij Gods initiatief. De uitdrukking **זָכָר וּנְקֵבָה** (zakar uneqevah) - mannelijk en vrouwelijk - onderstreept verschil binnen gelijkwaardigheid. Beiden dragen samen Gods beeld; er is verschil, maar geen hiërarchie in waarde. Trouwens, in Genesis 2:18 staat: “Ik zal hem een helper maken die bij hem past” (*ezer kenegdo*). Het woord *ezer* wordt vaak voor God gebruikt (bijv. Psalm 33:20; 121:1-2) en duidt krachtige hulp aan, niet ondergeschiktheid. De vrouw is dus geen slaaf, maar een gelijkwaardige, tegenovergestelde partner in waardigheid en roeping.

Daarom kan geen mens ooit gereduceerd worden tot product, bezit of gebruiksvoorwerp. Slavernij, uitbuiting en ontmenselijking botsen fundamenteel met Gods bedoeling. Dit wordt verder bevestigd in:

Genesis 5:1-2: man en vrouw samen geschapen naar Gods gelijkenis.

Genesis 9:6: het menselijk leven is kostbaar omdat de mens naar Gods beeld gemaakt is.

Psalm 8: de mens is met eer en heerlijkheid gekroond.

Vers 28 toont dat God de mens zegent en een gezamenlijke roeping geeft: vruchtbaarheid, zorg en beheer van de aarde. De eerste woorden tot de mens zijn juist een zegen, geen vloek.

Galaten 3:28

“Daarbij is het niet van belang dat men Jood is of Griek, slaaf of vrije, man of vrouw; want u bent allen één in Christus Jezus.”

Paulus spreekt in een verdeelde wereld. In een eer- en schaamtecultuur betekende identificatie met een groep automatisch een positie van meer of minder eer. Het doorbreken van stereotiepe barrières leidt vaak tot verlies van eer binnen de eigen groep, maar tot verhoging in de ogen van God en het nieuwe volk dat Hij vormt. De éénheid is geen slaafse uniformiteit, maar verbondenheid. De tegenstellingen raken de grote breuklijnen van de oudheid:

Ἰουδαῖος /Hellen - Joden/Heidenen: etniciteit en cultuur

δουλος / eleuteros - slaaf/vrij: sociale positie

ἄρσεν καὶ θῆλυ - man en vrouw: teruggrijpend op Genesis

Het sleutelwoord *en Christō* wijst op een nieuwe werkelijkheid. Verschillen blijven bestaan, maar verliezen hun macht om hiërarchie te bepalen. In deze uitspraak van Paulus ligt ook een keuze voor de hoorder. Het is een geloofsverklaring die aan de ene kant een waarheid vanuit het perspectief van het evangelie is, maar aan de andere kant juist door de discipelen van Jezus - die van die groepen komen - werkelijkheid gemaakt moet worden. Hoe maken wij dit waar in onze multiculturele samenleving? En heeft ons christenzijn een toegevoegde waarde in deze hele conversatie en interactie tussen mensen, groepen en standpunten?

Filemon en broederschap

Paulus spreekt over Onesimus als “meer dan een slaaf, als geliefde broeder”. Het woord *adelphos* plaatst relationele identiteit boven sociale identiteit. Hoe meer mensen de tot slaaf gemaakten werkelijk ontmoetten, hoe moeilijker het werd hen als bezit te zien.

Bijbelse lijn: beeld van God en ontmoeting

God leeft zelf in relationele gemeenschap als Drie-eenheid. Daarom is de mens gemaakt voor “ontmoetingen”: met God, met de ander en met de schepping. Zonde maakt een echte wezenlijke ontmoeting met de ander onmogelijk:

- Adam en Eva verbergen zich
- Kaïn doodt Abel
- Babel verdeelt talen en volkeren

In Christus zijn maakt het mogelijk om de Vader weer te ontmoeten:

- 1 Jezus raakt melaatsen aan
- 2 Spreekt met Samaritanen
- 3 Eet met tollenaars en zondaars
- 4 Breekt muren af (Ef. 2:14)
- 5 Pinksteren laat zien dat taalverscheidenheid drager wordt van Gods lof.

Historische stemmen

Olaudah Equiano

Olaudah Equiano (ca. 1745-1797), ook bekend als Gustavus Vassa, was een tot slaaf gemaakte Afrikaan die later een belangrijke stem werd in de abolitionistische beweging in Engeland. Als kind werd hij ontvoerd uit het huidige Nigeria en via de trans-Atlantische slavenhandel verkocht. Na jaren van slavernij wist hij zijn vrijheid te kopen. Zijn autobiografie, *The Interesting Narrative of the Life of Olaudah Equiano (1789)*, gaf een indringend en persoonlijk getuigenis van de wreedheid van slavernij en speelde een belangrijke rol in de strijd voor afschaffing ervan.

www.zeeuwseankers.nl/verhaal/een-slaaf-vertelt-over-de-slavenhandel
isgeschiedenis.nl/nieuws/het-interessante-leven-van-olaudah-equiano-of-gustavus-vassa-de-afrikaan

John Wesley

Noemde slavernij een “execrable villainy” en moedigde de strijd tegen slavernij aan.
www.opengeloven.net/files/KG5a%20JohnWESLEY.pdf

Tula van Curaçao

Tula was een tot slaaf gemaakte man op Curaçao die in 1795 een grote opstand leidde tegen het koloniale slavernijsysteem. Hij verzette zich vanuit een sterk gevoel van rechtvaardigheid en verwees naar christelijke en revolutionaire ideeën over vrijheid en gelijkheid. Onder zijn leiding kwamen honderden tot slaaf gemaakten in verzet. Hoewel de opstand uiteindelijk werd neergeslagen en Tula werd geëxecuteerd, groeide hij uit tot een symbool van verzet, waardigheid en de strijd voor vrijheid op Curaçao. Hij vroeg aan de priester die moest bemiddelen tussen de tot slaafgemaakte rebellen en de regering: “Zijn wij niet allen kinderen van God?” Dit verbindt protest met theologie. Hij beriep zich op christelijke en morele argumenten en zei in essentie dat hij en de andere tot slaaf gemaakten recht hadden op vrijheid. Hij benadrukte dat alle mensen kinderen van God zijn en dus gelijkwaardig.

www.nationaalarchief.cw/educatie/tula#:~:text=Tula%20was%20de%20aanvoerder%20van,helden%20van%20de%20Ha%C3%AFtiaanse%20revolutie.

Bijbelse lijn voor vandaag

1. Romeinen 5:8 - Liefde die grenzen doorbreekt

God toont zijn agapē: Christus stierf voor ons toen wij nog zondaars waren.

Liefde is niet gebaseerd op verdienste of gelijkheid.

Eenheid begint bij Gods liefde die verschillen en afstand overbrugt.

2. Matteüs 5:44 Liefde voor de vijand

“Heb uw vijanden lief.” De discipel van Jezus staat boven de categorie “vriend/vijand”. Hij of zij laat de relaties bepalen door een nieuwe matrix, die van het koninkrijk van God.

Liefde strekt zich uit voorbij de eigen groep. Het vindt juist degene die niet past, die anders is.

Eenheid ontstaat juist waar zondige, opgelegde of aangeleerde, scheidslijnen worden doorbroken.

3. Lukas 10:25-37 De barmhartige Samaritaan

De “naaste” is niet degene die op ons lijkt, maar degene die barmhartigheid toont.

Culturele en religieuze grenzen worden doorbroken.

Verscheidenheid wordt geen barrière maar ruimte voor liefdevolle actie. De parabel vraagt van ons dat we actief op zoek gaan voor wie wij een naaste kunnen zijn. Het gaat om een actieve bewuste verandering van mentaliteit waar de vraag niet is: “Wie is mijn naaste?” maar eerder “Van wie ben ik de naaste in mijn denken, houding en vooral mijn handelen.”

4. Matteüs 25:31-46 Christus is te zien in de geringste persoon

Jezus identificeert zich met de *elachistōn* (de geringsten).

Wat men doet voor de ander, doet men voor Christus.

Ware eenheid wordt zichtbaar in zorg voor de meest kwetsbaren. De kwetsbaren geven ons de mogelijkheid om weer te ontdekken wat Imago Dei is en waar Christus

zo al te vinden is (in mijn naaste die in nood is!) naast de klassieke normale plekken zoals avondmaal, de liturgie, het gebed en het delen van het Woord.

Mensbeeld en wetenschap

Moderne biologie bevestigt in belangrijke mate wat Genesis zegt over de gemeenschappelijke oorsprong van ieder mens. Handelingen 17:26 (*Uit één mens heeft Hij de hele mensheid gemaakt, die Hij over de hele aardbodem heeft verspreid; Hij heeft de tijden en de ruimte van de volken vastgelegd*) vertolkt het theologisch heel precies. Genetisch onderzoek toont aan dat alle mensen tot één soort behoren (Homo sapiens) met een zeer hoge mate van overeenkomst. Ongeveer 99,9% van het menselijk DNA is identiek tussen alle mensen. Bovendien ligt het grootste deel van de genetische variatie (ongeveer 85-90%) binnen populaties en niet tussen wat traditioneel “rassen” worden genoemd. Dit betekent dat twee willekeurige personen uit dezelfde zogenaamde “rasgroep” genetisch vaak net zo verschillend kunnen zijn als twee personen uit verschillende groepen.

Daarom stellen veel biologen en genetici dat “ras” geen robuuste biologische categorie is, maar eerder een sociale constructie gebaseerd op zichtbare kenmerken zoals huidskleur, die slechts een klein deel van onze genetische variatie weerspiegelen. Sommige internationale organisaties hebben expliciet verklaard dat het concept “ras” biologisch gezien geen duidelijke afbakening heeft. Genetische verschillen verlopen geleidelijk over geografische gebieden en vormen geen scherpe grenzen.

Samengevat: de moderne wetenschap onderstreept dat de mensheid biologisch diep verbonden is en dat verschillen reëel maar gradueel zijn, helemaal niet fundamenteel scheidend. Dit sluit goed aan bij de Bijbelse visie dat alle mensen één oorsprong delen (Handelingen 17:26) en ondersteunt een theologisch perspectief waarin menselijke waardigheid en eenheid centraal staan.

Toepassing op onze tijd

Hoe meer wij mensen zien als beeldragers van God, hoe minder wij hen reduceren tot objecten. Dit geldt voor slachtoffers van onderdrukking, geweld en moderne slavernij.

Tegelijk is er een tendens tot zelfobjectificatie in dienst van economie en prestatie. De mens gaat andere mensen en zichzelf zien als een “ding” een object dat geen intrinsieke eigenwaarde meer heeft. De Koreaans-Duitse filosoof Byung-Chul Han laat in zijn werk zien hoe de moderne mens zichzelf uitbuit onder druk van prestatie en zichtbaarheid. Zijn analyse van digitale cultuur en verlies van echte ontmoeting sluit nauw aan bij het Bijbelse begrip van de mens als Imago Dei. Vanuit dat perspectief kunnen wij elke vorm van objectificatie onderscheiden en verwerpen.

Relatie tussen de Bijbeltekst en deze themadag

Reflectie 1: Ontmoeting

Iedere ontmoeting is een ontmoeting met een beelddrager van God. Dat verandert onze blik en doorbreekt reductie tot labels.

Reflectie 2: Verscheidenheid

Verscheidenheid is geen bedreiging maar een gave. In Christus wordt verschil geen bron van vijandschap maar van verrijking.

Reflectie 3: Eenheid

Eenheid is zowel oorsprong als doel. Liefde maakt geloof concreet. In Matteüs 25 wordt deze liefde zichtbaar in zorg voor de geringsten. De kerk verliest haar roeping wanneer zij alleen de nabijen liefheeft. Christus zoekt juist de uitgesloten.

Waar de gemeente zo leeft, wordt zichtbaar dat Christus leeft. Ware eenheid komt voort uit de goddelijke liefde en keert daarheen terug.

Elke ontmoeting is in wezen een ontmoeting met een beelddrager van God, en dat inzicht doorbreekt onmiddellijk onze neiging om mensen te reduceren tot labels, categorieën of functies. Wanneer wij de ander zien als drager van Gods beeld, verandert ons blik: we kijken niet langer vanuit afstand of oordeel, maar vanuit erkenning en eerbied. In dat licht wordt ook verscheidenheid opnieuw verstaan. Verschillen in cultuur, taal, achtergrond en ervaring zijn geen bedreiging, maar een gave die iets weerspiegelt van Gods eigen rijkdom. In Christus worden deze verschillen niet uitgewist, maar ze veranderen in iets moois: wat bron van verdeeldheid leek, wordt een mogelijkheid tot wederzijdse verrijking.

Vanuit die beweging groeit eenheid, niet als uniformiteit, maar als een gedeelde werkelijkheid die haar oorsprong en doel in God vindt. Liefde maakt dit concreet: zij geeft gestalte aan geloof in het dagelijks leven. In Matteüs 25 wordt zichtbaar dat deze liefde zich juist richt op de geringsten, de uitgesloten, de onzichtbaren. Daar, in de ontmoeting met hen, ontmoet men Christus zelf. De kerk verliest haar roeping wanneer zij zich beperkt tot de vertrouwde kring, maar vindt haar ware identiteit wanneer zij de ander zoekt zoals Christus dat doet.

Waar de gemeente zo bezig is, wordt zichtbaar dat Christus leeft—en blijkt dat ware eenheid voortkomt uit de goddelijke liefde en uiteindelijk ook weer daarheen terugkeert. De kerk moet niet de trend van het moment volgen maar juist een tegengeluid laten horen. We zijn steeds meer de profetische roeping van de kerk vergeten, tegen onrechtvaardigheid. De kerk volgt nu veelal wat wenselijk en menselijk is in plaats van een aspiratie naar te zetten dat “boven- menselijk” is.

Mogelijke preeklijn

- 1 God schiep de mens naar zijn beeld (tselem)
- 2 Zonde maakt mensen tot objecten
- 3 Christus herstelt het beeld
- 4 Slaven worden broeders (*adelphoi*)
- 5 Christus identificeert zich met de geringsten (*elachistoi*)
- 6 De kerk moet leren zien wie onzichtbaar is
- 7 Eenheid begint bij erkenning van waardigheid
- 8 Verscheidenheid is een zegen
- 9 Ontmoeting met God leidt tot ontmoeting met de ander
- 10 Genade vormt onze blik op de ander

God schiep de mens naar zijn beeld (תְּסֵלֵם, tselem), geroepen tot relatie, waardigheid en representatie. Maar de zonde heeft die roeping vervormd: mensen worden tot objecten gemaakt, gereduceerd tot functie, status of nut. In Christus wordt dit beeld hersteld—Hij openbaart de ware menselijkheid en herschept relaties. Waar de wereld hiërarchieën bouwt, spreekt het evangelie een nieuwe taal: slaven worden broeders (*adelphoi*), en waardigheid wordt niet toegekend op basis van positie maar ontvangen in genade. Christus zelf gaat nog verder: Hij identificeert zich met de geringsten (*elachistoi*), waardoor de ontmoeting met de meest kwetsbaren tegelijk een ontmoeting met Hem wordt.

Daarom wordt de kerk geroepen om anders te leren zien: niet wie zichtbaar of succesvol is, maar wie onzichtbaar is. De kerk is nu bewust van haar aandeel in de zonde van slavernij en onderdrukking en juist daarom trekt zij niet alleen het boetekleed aan maar wil juist positief, actief en met een bepaalde passie de boodschap van niet alleen geestelijke maar ook sociale emancipatie uitdragen in éénheid tussen de afstammelingen van de slaveneigenaars en -handelaars en de afstammelingen van de tot slaafgemaakten. Eenheid begint niet bij gelijkheid, maar bij de erkenning van door God gegeven waardigheid. Verscheidenheid is geen

bedreiging, maar een zegen die iets weerspiegelt van Gods scheppende rijkdom. Werkelijke ontmoeting met God leidt onvermijdelijk tot ontmoeting met de ander, omdat genade onze blik verandert. Wie door genade leert kijken, ziet geen categorieën meer, maar gezichten - en in elk gezicht een drager van Gods beeld.

Slotgedachten

God schiep ons verschillend, maar niet om gescheiden te leven.

Wie de ander werkelijk ontmoet, ontdekt geen categorie maar een mens.

En waar wij de mens zien, daar horen wij Gods stem: **“Dit is ook mijn beeld.”**

En Christus zegt: **“Wat u gedaan hebt voor de minste van mijn broeders, hebt u voor Mij gedaan.”**

Het slavernij verleden geeft ons een eerlijke maar verrijkende manier op samen op weg te gaan als modern mens in onze maatschappijen waar we ondanks verschil het beeld van God in ieder dienen te waarderen en te respecteren.

Rev. Dr. Marlon Winedt, voorganger Iglesia Bida Nobo, Curaçao

Bijbelteksten: Genesis 1:27, Galaten 3:26-28 Aanvullende lezing: Openbaring 22:1-2

Dr. Ruben van Wingerden en prof. Dr. Matthijs de Jong (Preekinspiratie)

Genesis 1:27

Genesis 1:27 is een tekst die tot de exegetische verbeelding spreekt. Evenbeeld van God zijn, betekent meer dan 'lijken op'. Het gaat ook om 'optreden namens'. Er is een hecht verband tussen hoe God de mensen schept – als zijn evenbeeld – en waartoe – om te heersen. Over dat laatste punt straks meer, maar duidelijk is, dat evenbeeld van God zijn een geprivilegieerde positie is. In de oudheid was die positie gereserveerd voor de koning; hij gold als het evenbeeld van de goden. De eerste verrassing is dus dat in het Bijbelse scheppingsverhaal het privilege van de koning op ieder mens wordt toegepast. Ieder van ons is geschapen als Gods evenbeeld. Ieder van ons draagt Gods unieke stempel. En ieder van ons krijgt de hoogst denkbare opdracht mee.

De slotzin 'mannelijk en vrouwelijk schiep Hij de mensen' is in zijn historische context niet bedoeld als beschrijving van gelijkwaardigheid zoals wij die nu kennen. De Bijbelse teksten wortelen in een patriarchale cultuur van ongelijkheid. Dat 'mannelijk en vrouwelijk' worden onderscheiden heeft in deze context allereerst te maken met voortplanting en vruchtbaarheid (vers 28). Maar ook al is het niet het primaire punt, toch biedt de tekst een aanknopingspunt om mee verder te gaan. Als de mens – generiek – Gods evenbeeld is, en als God zelf de mensen mannelijk en vrouwelijk schept, dan mogen we concluderen dat vrouwen God evenzeer representeren als mannen. En dan mogen we die lijn verder doortrekken. Dan mogen we concluderen dat armen God evenzeer representeren als rijken en mensen uit het Mondiale Zuiden evenzeer als Westerse mensen.

Het koloniale denken berust voor een belangrijk deel op het koningsprivilege – de hoogmoedige gedachte dat de Westerse mens bij uitstek Gods evenbeeld is en tot de heerserstaak verheven. Dat is in strijd met Genesis 1, een tekst die juist het koningsprivilege doorbreekt. Genesis 1:27 legt de kiem voor een bevrijdende boodschap van de principiële gelijkwaardigheid van mensen in Gods ogen. Man,

vrouw, rijk, arm, geprivilegieerd of achtergesteld – de een is niet méér mens dan de ander. En de een is dus ook niet méér evenbeeld van God dan de ander. Ketí Kotí herinnert ons eraan dat de Bijbel eeuwenlang is misbruikt om onderdrukking, vernedering en ontmenselijking te legitimeren.

Evenbeeld van God zijn uit zich in heersen. Maar het heersen waartoe de Bijbel oproept is anders dan het wereldse heersen. De Bijbelse teksten zijn geschreven in de schaduw van de grote rijken, een wereld van massale onvrijheid, ballingschap en tewerkstelling. De verhalen van Israël in Egypte en in ballingschap herinneren daaraan. Zo moet het dus niet, leert de Bijbel. Machtsmisbruik, onderdrukking en superioriteitsgevoel maken je niet tot een succesvol evenbeeld van God; je maakt er de schepper juist mee te schande. Het Bijbelse heersen waartoe God ons oproept kenmerkt zich allereerst door een diepe liefde voor de schepping. Vaak zijn het juist degenen zonder macht en privileges die hierin vooropgaan.

Literatuur

Matthijs de Jong en Cor Hoogerwerf, *Hemels Groen: Nieuw licht op duurzaamheid als bijbels thema* (Haarlem 2024), hoofdstuk 1 en 2

Galaten 3:26-28

Galaten 3:26-28 behoort tot de meest radicale gelijkheidsverklaringen van het Nieuwe Testament. In het licht van Ketí Kotí krijgt deze tekst een scherpe actualiteit: Paulus verkondigt hier dat in Christus bestaande hiërarchieën hun ultieme legitimatie verliezen. Slavernij – sociaal, juridisch en ideologisch – wordt niet rechtstreeks afgeschaft, maar theologisch ondergraven. Tegenover systemen die mensen indelen op afkomst, status of lichaam, plaatst Paulus een nieuwe identiteit: 'allen zijn één in Christus Jezus.' Deze woorden resoneren krachtig in de herinnering aan een geschiedenis waarin theologie juist vaak misbruikt werd om ongelijkheid en slavernij te rechtvaardigen. Ketí Kotí confronteert de kerk met de vraag: wie werden destijds wel en niet als 'zoon' of 'dochter' van God erkend?

Paulus verankert zijn betoog in de doop (vers 27): wie 'met Christus bekleed' is, deelt in zijn status. De bekende drieslag (Jood/Griek, slaaf/vrije, man/vrouw) functioneert niet als sociale ontkenning, maar als soteriologische nivellering: deze onderscheidingen bepalen niet langer de toegang tot Gods belofte. Met name de term *doulos* (slaaf) laat zien hoe diep Paulus' visie ingrijpt in de toenmalige orde, omdat zij een onderscheid raakt dat juridisch, economisch en existentieel als onaantastbaar gold. Dat Paulus juist dit fundamentele statusverschil onderbrengt onder het ene-zijn in Christus, ondermijnt impliciet elk systeem dat ongelijkheid religieus of theologisch legitimeert. In het kader van Ketu Koti nodigt deze tekst daarom uit tot een kritische lezing van kerkelijke medeplichtigheid aan slavernij en koloniale hiërarchieën, maar ook tot een hernieuwde belijdenis van gelijkwaardigheid als gave én als opdracht: de kerk wordt geroepen deze gelijkwaardigheid zichtbaar te maken in concrete keuzes voor recht doen, machtskritiek, herstel van geschonden waardigheid en het actief doorbreken van structuren die mensen reduceren tot bezit, categorie of functie.

Literatuur

Martijn Stoutjesdijk, *Gods slaafgemaakten. Hoe het christendom slavernij verdedigde en veroordeelde* (Utrecht: Kok Boekencentrum, 2026).

Martinus C. de Boer, *Galatians. A Commentary. The New Testament Library* (Westminister: John Knox Press, 2013).

Openbaring 22:1-2

Openbaring 22:1-2 schetst een visioen van de voleinding: een wereld waarin leven vrij stroomt en genezing beschikbaar is voor 'de volken'. In het kader van Ketu Koti fungeert deze tekst niet als vlucht naar de hemel, maar als profetische tegenverbeelding van een geschiedenis getekend door geweld, onmenselijking en ontworteling. Waar slavernij leven afsneed en lichamen exploiteerde, toont Johannes een stad waar levenswater centraal doorheen stroomt. Dit toekomstbeeld

biedt geen goedkoop vooruitzicht, maar voedt hoop en verzet: Gods toekomst staat haaks op systemen die leven monopoliseren en mensen reduceren tot bezit.

De 'rivier van het water van het leven' (vers 1) eechoot Eden (Genesis 2) en Ezechiël 47, maar wordt nu expliciet verbonden met de troon van God en het Lam: leven is niet langer bemiddeld via macht, maar vrij toegankelijk. De boom des levens draagt voortdurend vrucht; zijn bladeren zijn tot therapie (genezing) van de volken. In het licht van koloniale slavernij is dit veelzeggend: volkeren die historisch verwond zijn, worden niet vergeten, maar genezen. Openbaring 22 nodigt zo uit tot een eschatologische blik die herinnering, herstel en gerechtigheid samenhoudt - een hoopvolle horizon voor Ketu Koti.

Literatuur

Elisabeth Schüssler Fiorenza, *The Book of Revelation. Justice and Judgement* (Philadelphia: Fortress Press, 1985).

Dr. Ruben van Wingerden is Specialist Vertalen en Exegese Nieuwe Testament bij het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap en docent Nieuwe Testament aan de Christelijke Hogeschool Ede.

Prof. dr. Matthijs de Jong is Hoofd Vertalen en Exegese bij het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap en bijzonder hoogleraar Bijbelvertalen bij de Vrije Universiteit Amsterdam.

Deze exegese is onderdeel van het programma Preekinspiratie van het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap. Kijk hiervoor op preekinspiratie.nl